

**Διδασκαλία στα πλαίσια του προγράμματος:
«Ένταξη παιδιών παλλινοστούντων και αλλοδαπών στο
σχολείο για την Α/βθμια εκπαίδευση» σύμφωνα με το
διαπολιτισμικό εκπαιδευτικό μοντέλο με τη χρήση της
ομαδοσυνεργατικής και της μεθόδου project.**

Παπαδόπουλος Γιάννης

Περίληψη

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ασχολείται με τα προβλήματα που δημιουργούνται όταν συναντηθούν δυο ή περισσότεροι πολιτισμοί, ταυτόχρονα η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής παλλινοστούντων Ελλήνων και αλλοδαπών μεταναστών χρειάζεται να διαμορφώσει το σχολείο και κατά επέκταση την ίδια την κοινωνία ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις όλων των πολιτισμικών-κοινωνικών ομάδων. Η χρήση της ομαδοσυνεργατικής και της επικοινωνιακής-ολιστικής-δομητικής μεθόδου (project) στη διδακτική πράξη βοηθούν στην εκπλήρωση των απαιτήσεων που ενέχονται πλέον στο ελληνικό σχολείο. Η παρούσα εργασία, σκιαγραφεί μια διδασκαλία βασισμένη στη θεωρία και έχει σκοπό να δημιουργήσει μαθητές/τριες ικανούς/ες χρήστες του λόγου στις διάφορες μορφές του αλλά παράλληλα να τους εντάξει στο κλίμα της πολυπολιτισμικότητας.

Summary.

The intercultural education works on the troubles which are created when two or more cultures are met, while Greece stands as a country where outlanders and immigrants cope with native people. That is the reason why we have to modulate the school and the society in order to lay with the needs and the demands of these cultural – societal groups. The use of the cooperative method and the project in the classroom help the and the demands that these groups have to be actualized. This work roughs out a preceptorship which helps students to become capable users of the language in all of the aspects that it has, in parallel it places to cope with the multicultural society.

Το παιδαγωγικό και ανθρώπινο πλαίσιο διδασκαλίας

Στην ανακοίνωση παρουσιάζεται η διδασκαλία(με βάση το διαπολιτισμικό μοντέλο) που σχεδίασε και υλοποίησε ο εκπαιδευτικός Ιωάννης Παπαδόπουλος (εφεξής δάσκαλος). Η διδασκαλία προέκυψε από τη συνεργασία του δασκάλου με το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και τον επιστημονικό υπεύθυνο Ιωάννη Καρακώστα κατά την εκτέλεση των εργασιών στήριξης στο Δ.Σ. Εμπορείου Θήρας (υποέργο 13) με τίτλο «Ένταξη παιδιών παλλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για την Α/βαθμια εκπαίδευση».

Κατά τη διάρκεια σχεδιασμού της διδασκαλίας υπήρξε αρκετή σκέψη για τη χρήση και αξιοποίηση του διδακτικού υλικού που ακολουθεί το έργο. Λόγω των συνθηκών στην κοινωνία και στο σχολείο οι παιδαγωγικές πρακτικές που ακολουθήθηκαν έγιναν ύστερα από συζήτηση με το Διευθυντή του σχολείου και με τους υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς που έλαβαν μέρος στο υποέργο.

Τα προβλήματα και οι φόβοι διασκεδάστηκαν στην πορεία των συναντήσεων με τους/τις συναδέλφους/ες.

1. Το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης

Η κοινωνία στην οποία ζούμε, έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε η επιτυχία του ατόμου να περνά μέσα από την κατοχή ή μη αναγνωρισμένων δεξιοτήτων, γνώσεων και ικανοτήτων, ιδιαίτερα στη επίσημη γλώσσα. Αποτέλεσμα αυτής της πραγματικής κατάστασης είναι ο αποκλεισμός των παιδιών που έχουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα από το κοινωνικό και οικονομικό σύστημα και η περιθωριοποίησή τους από την ίδια την κοινωνία.

Η εκπαίδευση λοιπόν αλλά και όσοι εμπλέκονται σε αυτή θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες αρχές, διαδικασίες και δομές τέτοιες ώστε να ανταποκρίνονται πλήρως στις απαιτήσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτές οι αρχές ορίζονται μέσα από την διαπολιτισμική προσέγγιση που ενέχει σειρά βασικών χαρακτηριστικών, όπως η αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας και τις τάσεις της για διεύρυνση, την αναγνώριση και σεβασμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε πολιτισμού και κουλτούρας, το εν δυνάμει προνόμιο που μπορεί να αποτελεί η πολυπολιτισμικότητα και τη διασφάλιση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των πολιτισμών¹.

Σύμφωνα με τον Helmut Essinger το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης διέπεται από τέσσερις βασικές αρχές:

1. Την ενσυναίσθηση, δηλαδή την κατανόηση των προβλημάτων των άλλων και τις διαφορετικότητάς τους.
2. Την αλληλεγγύη, η οποία ξεπερνά τα όρια των ομάδων, των κρατών και των φύλων και παραμερίζει την κοινωνική ανισότητα και αδικία.
3. Το σεβασμό στην πολιτισμική ετερότητα που πραγματοποιείται με το άνοιγμά μας στους άλλους πολιτισμούς και τη συμμετοχή αυτών στο δικό μας πολιτισμό.
4. Εξάλειψη του εθνικιστικού τρόπου σκέψης και απαλλαγή από τα εθνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις, ώστε οι διαφορετικοί λαοί να μπορέσουν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους².

2. Ομαδοσυνεργατική και επικοινωνιακή-ολιστική-δομητική μέθοδος (Project).

Πρόκειται για ένα από τα πιο σύγχρονα παιδαγωγικό – διδακτικά κινήματα της εποχής μας, το οποίο στηρίζεται στη σύνθεση πολλών θεωρητικών υ963 σχολών και κινήματων³ η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση υλοποιείται μέσα από την κινητοποίηση μαθητικών μικρό – ομάδων για τη διεξαγωγή μέρους ή όλων των διδακτικών και μαθησιακών δραστηριοτήτων μέσα σε πλαίσια συνεργατικών σχέσεων⁴. Η ομαδοσυνεργατική διαφέρει από την εξατομικευμένη διδασκαλία αλλά και από παραδοσιακές μορφές ομαδικής εργασίας, διότι περιλαμβάνει συγκεκριμένα γνωρίσματα όπως ομοιογενείς ομάδες μαθητών/τριών, οι οποίοι/ες λαμβάνουν συγκεκριμένους ρόλους, το μάθημα δομείται με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχει θετική αλληλεξάρτηση και ενθάρρυνση μεταξύ των μελών των ομάδων, αναγνωρίζεται και εξασκείται συγκεκριμένη κοινωνική συμπεριφορά, γίνεται αξιολόγηση μέσα από τη συλλογική αναφορά και συζήτηση μέσα από την τάξη, την ατομική εξέταση και την ομαδική αναγνώριση.

Παράλληλα η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία ενθαρρύνει την εμπλοκή των ίδιων των παιδιών στη μαθησιακή διδασκαλία, προσφέρει ακριβώς το πλαίσιο της αυθεντικής επικοινωνίας και επιτρέπει στα παιδιά να μάθουν μέσα από τη συνεργασία και τη καθοδήγηση του δασκάλου και των μελών της ομάδας του/της. Τέλος, καλλιεργεί τις αξίες και δεξιότητες της συνεργασίας, της διαλλακτικότητας και της διαπραγματεύσεως για την επίτευξη ενός κοινού στόχου⁵.

Ταυτόχρονα, η επικοινωνιακή-ολιστική-δομητική μέθοδος (project) οδηγεί τη διδακτική πράξη μακριά από την παραδοσιακή, δασκαλοκεντρική διδασκαλία. Κατά τη διεξαγωγή του μαθήματος απαντώνται τα βιώματα των παιδιών καθώς και η βιωματικού τύπου έναρξη της σχολικής πράξης. Σε αυτό το σημείο έγκειται και η θεωρητική αντίφαση της εφαρμογής της μεθόδου project, όταν αυτή πραγματώνεται στα πλαίσια ενός αυστηρού, ανελαστικού αναλυτικού προγράμματος (Α.Π.), που θέτει όχι μόνο συγκεκριμένους στόχους αλλά και ορισμένο τρόπο διδακτικής πορείας, καθώς και ένα μοναδικό εγχειρίδιο διδασκαλίας, χωρίς βέβαια να έρχεται σε αντίθεση με τη στοχοθεσία του Αναλυτικού Προγράμματος.

Αναπτύσσεται η κριτική σκέψη, η πρωτοβουλία και η υπευθυνότητα των μαθητών. Όλες οι πληροφορίες τοποθετούνται στα κοινωνικά, οικονομικά, και πολιτιστικά πλαίσια που τις προσδιορίζουν και δίνεται στον/ην μαθητή/τρια η ευκαιρία ενεργά να ψηλαφίσει το καθρέπτισμά του/της στο παρόν και να το αντιληφθεί στη διασύνδεσή του/της με όλους τους τομείς της ανθρώπινης γνώσης. Μαθαίνει ότι με την δράση του μπορεί να αναδειχθεί η κοινωνική γνώση. Αναλαμβάνει ρόλους, υποχρεώσεις και καθήκοντα όπως ακριβώς μέσα στην ίδια την κοινωνία⁶.

Για να λειτουργήσει η μέθοδος στα παραπάνω πλαίσια, προϋποθέτει η θεώρηση των γεγονότων ή καταστάσεων να είναι απαλλαγμένη από προκαταλήψεις, μεταφυσικές τοποθετήσεις και εθνικούς ή θρησκευτικούς περιορισμούς.

«Η κατανόηση του εαυτού μας προϋποθέτει την κατανόηση του άλλου και η κατανόηση του παρόντος προϋποθέτει μία κριτική αντίληψη των γεγονότων, καταστάσεων και πληροφοριών»⁷.

Το περιεχόμενο, η στοχοθεσία αλλά και η πορεία της διδασκαλίας καθορίζονται από τις δυνατότητες των παιδιών, τις προϋπάρχουσες γνώσεις και δεξιότητές τους και αυτό σε αντίθεση με την παραδοσιακή διδασκαλία όπου τα παιδιά τοποθετούνται στο «καλούπι» του Αναλυτικού Προγράμματος χωρίς να δίνεται έμφαση στις προσωπικές αναζητήσεις και επιδιώξεις του κάθε παιδιού χωριστά.

2.1. Η συμβολή της ομαδοσυνεργατικής και της επικοινωνιακής-ολιστικής-δομητικής μεθόδου (Project) στη διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας.

Η δομή της γλώσσας και η χρήση της είναι αλληλένδετες και αλληλοεπηρεάζονται. Αυτή τη σχέση της αλληλεξάρτησης τονίζει ο Saussure λέγοντας ότι η γλώσσα είναι ταυτόχρονα «εργαλείο για την ομιλία και προϊόν ομιλίας», όπου ο όρος ομιλία σημαίνει τη χρήση του γλωσσικού συστήματος. Αυτό σημαίνει ότι η χρήση είναι δυνατή χάρη στην ύπαρξη του συστήματος και αυτό με τη σειρά του επηρεάζεται και διαμορφώνεται με τη χρήση.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι ένας/μία ομιλητής/τρια θα πρέπει να κατέχει γλωσσικές ικανότητες αλλά και επικοινωνιακές ικανότητες.

Η γλωσσική ικανότητα έγκειται στη γνώση του συστήματος, δηλαδή των διακρίσεων που κάνει η γλώσσα στα διάφορα επίπεδα (φωνολογικό, μορφολογικό, συντακτικό, σημασιολογικό) και των κανόνων που διέπουν την αξιοποίηση αυτών των διακρίσεων σε διαφορετικά επίπεδα. Η επικοινωνιακή ικανότητα έγκειται στη δυνατότητα που έχουν οι ομιλητές να προσαρμόζουν το λόγο τους στις περιστάσεις επικοινωνίας. Οι δυο αυτές ικανότητες κατακτιούνται παράλληλα, ένα «φυσιολογικό» παιδί αποκτά γνώσεις για τις προτάσεις που αφορούν όχι μόνο τη γραμματική τους ορθότητα αλλά και την καταλληλότητά τους.

Οι ομιλητές λοιπόν μιας γλώσσας θα πρέπει να διαθέτουν γνώσεις που αφορούν τόσο το γλωσσικό σύστημα και τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία του όσο και την κατάλληλη χρήση του στις διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας. Επαρκής ομιλητής χαρακτηρίζεται, επομένως, αυτός/ή που διαθέτει γνώση του συστήματος της γλώσσας (γλωσσική ικανότητα) και ταυτόχρονα μπορεί να προσαρμόσει το λόγο του/της στις περιστάσεις επικοινωνίας, έτσι που να πετυχαίνει κάθε φορά το επιθυμητό επικοινωνιακό αποτέλεσμα (επικοινωνιακή ικανότητα)⁸.

Αυτό σημαίνει ότι σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας έπρεπε να είναι οι μαθητές/τριες να ασκηθούν, ώστε να κατανοήσουν τις ποικίλες μορφές προφορικού και γραπτού λόγου και να τις συνδέσουν με τις συνθήκες επικοινωνίας μέσα στις οποίες παράγεται καθεμία από αυτές, αλλά και να καταστούν ικανοί/ες να χρησιμοποιούν οι ίδιοι/ες δημιουργικά τη γλώσσα και την παραγωγή αρχικά προφορικού και στη συνέχεια γραπτού λόγου προσαρμοσμένη στη δεδομένη κάθε φορά περίπτωση επικοινωνίας.

Παράλληλα, να συνειδητοποιήσουν το μηχανισμό λειτουργίας της γλώσσας και να μάθουν να αξιοποιούν τις δυνατότητες που θέτει στη διάθεσή τους για αποτελεσματική επικοινωνία.

Ως ομιλητές χρειαζόταν να ασκηθούν, ώστε να μπορούν να προσαρμόζουν το λόγο τους στις περιστάσεις επικοινωνίας, ως ακροατές να είναι σε θέση να

κατανοούν το προφορικό λόγο των άλλων ομιλητών, διαφορετικών μορφωτικών επιπέδων και κοινωνικής προέλευσης αλλά και ως συγγραφείς έπρεπε να ασκηθούν, για να μπορούν να χρησιμοποιούν τις διάφορες μορφές γραπτής γλώσσας τηρώντας τις συμβάσεις που έχουν καθιερωθεί, επιδιώκοντας νοηματική πληρότητα και σαφήνεια⁹.

Όπως σαφέστατα παρουσιάζεται, η διδασκαλία θα έπρεπε να προάγει όλα τα παραπάνω για να καταστήσει όχι μόνο το παιδί στόχο ικανό ομιλητή και χρήστη της γλώσσας αλλά και όλα τα υπόλοιπα μέλη της σχολικής τάξης.

Η ομαδοσυνεργατική σε συνδυασμό με τη μέθοδο project καλλιέργησε εκείνες τις δεξιότητες που οδήγησαν σε μείωση των προκαταλήψεων μεταξύ πλειοψηφούσας και μειονοτήτων και επέτρεψαν μια πιο γόνιμη u954 και δημιουργική παραμονή του μειονοτικού παιδιού στη σχολική τάξη, με αποτέλεσμα το παιδί να εκτεθεί σε διαφορετικές μορφές και περιστάσεις λόγου (προφορικού και γραπτού), ο οποίος πολλές φορές έπρεπε να είναι δυσκολότερος από αυτόν που μπορούσε να κατανοήσει το ίδιο το παιδί¹⁰. Με τις δυνατότητες που δόθηκαν στο δάσκαλο από τις μεθόδους διδασκαλίας, δέχθηκε δεδομένα κατάλληλα για το στάδιο ανάπτυξής του και όποιες δυσκολίες αντιμετώπισε καθοδηγήθηκε από τους εταίρους του στη μάθηση, δηλαδή τους συμμαθητές του. Για να επιτευχθούν οι στόχοι αλλά και οι σκοποί της διδασκαλίας, τα δεδομένα που παρουσιάζονταν στην τάξη έπρεπε να προέρχονται από διαφορετικές πηγές. Αυτή η συνθήκη εξασφάλισε την ενεργό συμμετοχή του δίγλωσσου παιδιού σε μια ομάδα συνομηλίκων, φυσικών ομιλητών (άρα κατάλληλους για τα γλωσσικά πρότυπα)¹¹.

Συνακόλουθα επιτράπηκε στα παιδιά πολύ περισσότερη παραγωγή λόγου από εκείνη που προσφέρεται σε μια δασκαλοκεντρική – παραδοσιακή διδασκαλία και εκφράστηκαν διαφορετικά είδη μηνυμάτων που έχουν νόημα και ενδιαφέρον για τον ομιλητή και τον ακροατή.

2.2. Τα σημεία της διδασκαλίας

Επιεικής Παιδαγωγική

Μείωση των Προκαταλήψεων

Σχολικός Πολιτισμός

Κατασκευή Γνώσεων

Εναρμόνιση πολιτισμών με το περιβάλλον

Στη διδασκαλία έγινε συνδυασμός των διδακτικών μεθόδων, με σκοπό να διευκολυνθούν οι μαθητές/τριες και συγκεκριμένα η μαθήτριά στόχος ώστε να έχουν ακαδημαϊκή επιτυχία και φυσικά να είναι σε θέση να κατακτήσουν αυτά που διδάχτηκαν. Στο πλαίσιο αυτό τοποθετείται ο συνδυασμός της ομαδοσυνεργατικής και της μεθόδου project. Παράλληλα, έγινε μείωση των προκαταλήψεων και προσπάθεια να αναδειχθεί ο σχολικός πολιτισμός. Με τον όρο σχολικός πολιτισμός εννοείται το γενικότερο κλίμα που υπήρχε στην τάξη ο οποίος ενέχει τα στοιχεία της ευγένειας, αγάπης, ανοχής, επιείκειας, ισοτιμίας προς όλα τα παιδιά κατά τη διάρκεια της διδακτικής πράξης.

Σε συνάρτηση με όλα τα παραπάνω, σκοπός της διδασκαλίας ήταν η κατασκευή γνώσεων – ικανοτήτων – δεξιοτήτων και παραστάσεων για τις οποίες έπρεπε να γίνει αποδοχή αντιλήψεων και αρχών που πολλές φορές ήταν διαφορετικές από

τις «δικές» μας. Για παράδειγμα, έπρεπε να γίνει αποδοχή θρησκευτικών, πολιτικών αλλά και κοινωνικών αρχών σχετικά με την απόκτηση της γνώσης. Τέλος, πολύ μεγάλη αξία είχε η εναρμόνιση πολιτισμών με το περιβάλλον της τάξης, δηλαδή τα στοιχεία και τα δεδομένα που δίνονταν ή παρουσιάζονταν κατά τη διδασκαλία εναρμονίζονταν με στοιχεία από άλλους πολιτισμούς ή κουλτούρες, το οποίο σήμαινε ότι σε κάθε ευκαιρία παρουσιάζονταν παραδείγματα και πληροφορίες από άλλους πολιτισμούς με σκοπό να γίνουν κατανοητές οι αρχές και οι βάσεις των δεδομένων που παρουσιάζονταν¹².

3. Η διδασκαλία

Η διδασκαλία όπως αναφέρθηκε παραπάνω έγινε στα πλαίσια του προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για την α/βάθμια εκπαίδευση» στο 12/Θ Δημοτικό Σχολείο Εμπορείου Θήρας τη χρονική περίοδο 6, 7 και 8 Μαΐου 2008 σε σύνολο 18 διδακτικών ωρών. Η μαθήτριά που συμμετέχει στο πρόγραμμα σπουδάζει στην Ε' τάξη και λαμβάνοντας υπόψη τη θεωρία, η διδασκαλία έγινε στην τάξη της με τη συμμετοχή όλων των συμμαθητών/τριών της, πλήθος παιδιών 16 (δεκαέξι). Για να έχει καλύτερα αποτελέσματα η διδασκαλία αυτή θεωρήθηκε πολύ σημαντικό να ενταχθεί το παιδί μέσα στην ομάδα της τάξης που αν και έχει κάποιες «μαθησιακές αδυναμίες» μπορεί να καταλάβει πολύ καλά τις ιδέες των συμμαθητών/τριών του και φυσικά έχει με αυτά τις ίδιες ανάγκες και εμπειρίες.

Πριν από τη διεξαγωγή της διδασκαλίας υπήρξε συζήτηση με όλα τα παιδιά της για να διαπιστωθεί το επίπεδο των ικανοτήτων, δεξιοτήτων αλλά ταυτόχρονα να γίνει επιλογή του θέματος το οποίο θα διαπραγματευόμασταν τις επόμενες μέρες με τα παιδιά.

Μετά από τη συζήτηση επιλέχθηκε το θέμα του «ρατσισμού» μέσα από οποίο θα γινόταν μελέτη και ενασχόληση πολλών άλλων συναφών θεματικών ενοτήτων.

Αξιολόγηση με την «παραδοσιακή» μορφή δεν έγινε, αντίθετα όλα τα παιδιά ήταν σε θέση να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα των δικών τους ενεργειών, αλλά ταυτόχρονα να εκφράσουν τις σκέψεις, αντιθέσεις και συμφωνίες τους με τη δουλειά και τα αποτελέσματα κάποιων άλλων παιδιών.

Πολύ σημαντική ήταν η τοποθέτηση των σκοπών και στόχων της διδασκαλίας πριν την έναρξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πρώτος σκοπός ήταν να ενταχθεί ομαλά το παιδί μέσα στο κοινωνικό σύνολο και τις ομάδες της τάξης, αλλά ταυτόχρονα να μπορέσουμε όλοι εμείς που «ήμασταν εδώ από πριν» να μπούμε στη δική του ψυχολογία, κουλτούρα και στο δικό του σχολικό πολιτισμό. Ένας ακόμη σημαντικός σκοπός ήταν να ενταχθούν όλα τα παιδιά σε διαφορετικά είδη προφορικού και γραπτού λόγου αλλά και σε διαφορετικές περιστάσεις και συνθήκες χρήσης προφορικού και στη συνέχεια γραπτού λόγου. Ταυτόχρονα, σκοπός της διδασκαλίας ήταν να μπορέσουν όλα τα παιδιά να έχουν ίδιες ευκαιρίες στην έκφραση των απόψεών τους αλλά και να προαχθεί η γνώση μέσα από την προσωπική ενασχόληση και ενδιαφέρον για μάθηση.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι εκτός από τους γενικότερους σκοπούς της διδασκαλίας υπήρχαν και οι στόχοι οι οποίοι αφορούσαν την κάθε μέρα διδασκαλίας ξεχωριστά. Παράλληλα λοιπόν με τους γενικούς σκοπούς,

κάθε μέρα τοποθετούνταν και ειδικότεροι στόχοι που αφορούσαν τις δραστηριότητες της ημέρας.

3.1. Πορεία διδασκαλίας και στόχοι

Η διδασκαλία όπως αναφέρθηκε είχε διάρκεια τριών ημερών, κάθε μέρα διεξάγονταν διαφορετικές δραστηριότητες και θέτονταν ξεχωριστοί σκοποί. Πριν ξεκινήσουμε να διαπραγματευόμαστε με τα παιδιά το θέμα το οποίο είχαμε επιλέξει τις προηγούμενες μέρες, χωρίστηκαν τα παιδιά σε τρεις ομάδες ίσων δυνατοτήτων και κάθε ομάδα θα επεξεργάζονταν ένα συγκεκριμένο τομέα του «ρατσισμού», ζητήθηκε από τα παιδιά να αναλάβουν ένα ρόλο μέσα στην ομάδα, κάθε άτομο είχε τις δικές του υποχρεώσεις και καθήκοντα, κύριο στοιχείο των ομάδων ήταν φυσικά η ομαδικότητα και η αλληλοσυνεργασία.

Οι προτεινόμενοι ρόλοι ήταν:

1. Συντονιστής (συντονίζει την ομαδική εργασία).
2. Εκπρόσωπος (εκπροσωπεί την ομάδα σε εργασίες εκτός τμήματος και σε παρουσιάσεις).
3. Βοηθός εκπρόσωπου.
4. Ανακοινωτής (ανακοινώνει τα αποτελέσματα της ομαδικής δουλειάς).
5. Γραμματέας (κρατάει τα πρακτικά των εργασιών).

Στη συνέχεια έγινε περιγραφή των ρόλων και των υποχρεώσεων που έχει πλέον κάθε παιδί στην ομάδα.

Γράφεται στον πίνακα η φράση «Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι», ακολουθεί συζήτηση με τα παιδιά για τις έννοιες των λέξεων «διαφορετικοί» και «ίσοι» κάθε παιδί εκφράζει την άποψή του, γράφονται όλες οι απόψεις στον πίνακα, ακόμη και το κορίτσι στόχος έκφρασε την άποψή του και καταγράφηκε. Δίνεται στα παιδιά η ερμηνεία των λέξεων όπως παρουσιάζονται στο λεξικό, ακολουθεί συζήτηση για το γενικότερο φαινόμενο του ρατσισμού. Τέλος κάθε ομάδα παίρνει ένα «υπόθεμα» του φαινομένου του ρατσισμού και δίνουν τα παιδιά ονόματα στις ομάδες τους.

Έτσι έχουμε:

1η ομάδα: Αεροπλάνα με θέμα το φυλετικό ρατσισμό.

στόχος: αναγνώριση της έννοιας- εμπέδωση του γεγονότος ότι όλοι οι άνθρωποι ανεξάρτητα από φυλές είναι ίσοι – παραγωγή υλικού.

2η ομάδα: Λιοντάρια με θέμα τον κοινωνικό ρατσισμό.

στόχος: κατανόηση της έννοιας και των μορφών, αποδοχή της διαφορετικότητας στην κοινωνία-παραγωγή υλικού.

3η ομάδα: Ποδοσφαιριστές με θέμα το σεξισμό.

στόχος: κατανόηση της έννοιας- αναγνώριση της ισότητας των φύλων-παραγωγή υλικού.

Το παιδί στόχος βρίσκεται στην 3η ομάδα και έχει αναλάβει το ρόλο του συντονιστή.

Δραστηριότητες 1ης μέρας

1η – 2η ώρα: Μοιράζουμε τη διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τα δικαιώματα του παιδιού από το συνήγορο του πολίτη σε όλους/ες. Συζήτηση γύρω από τα άρθρα αν εφαρμόζονται, πού παρατηρούμε ρατσιστικές συμπεριφορές. Ορισμός-μορφές ρατσισμού (από τα παιδιά στον πίνακα).

Αίτια - Αποτελέσματα ρατσισμού. Αναγραφή στον πίνακα του επίσημου ορισμού (σε χαρτόνι).

Στόχοι:

Να κατανοήσουν τα παιδιά τον τρόπο δουλειάς και το θέμα. Να κατανοήσουν τις συμβάσεις του γραπτού λόγου. Να μάθουν το ύφος ενός εγγράφου διεθνούς οργανισμού. Να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου. Να κατανοήσουν αφηρημένες έννοιες (ρατσισμός, ξενοφοβία, προκαταλήψεις).

3η – 4η - 5η ώρα: Προβολή ταινίας: “Bend it like Beckam” (όλοι).

6η ώρα:

Συζήτηση γύρω από την ταινία και τι ρατσιστικά στοιχεία περιέχει (σε ομάδες). Περίληψη σε ομάδες. Εντοπισμός επιμέρους μορφών ρατσισμού (σε ομάδες). Να ψάξουν στο σπίτι για υλικό (άρθρα, εφημερίδες, αφίσες).

Στόχοι:

Να ασκηθούν τα παιδιά στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Να ευαισθητοποιηθούν γύρω από τον ρατσισμό όλων των ειδών. Να μάθουν ότι υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να εκφράσουμε κάποια ιδέα (όπως η ταινία). Να κατανοήσουν την ύπαρξη διαφορετικών αντιλήψεων και τρόπων σκέψης.

Δραστηριότητες 2ης μέρας

1η ώρα: (όλη η τάξη)

Προβολή από υπολογιστή εικόνων για τη φτώχεια, τις ανισότητες και τους πολιτισμούς. Συζήτηση (σε ομάδες) για όλες τις μορφές ρατσισμού σε αυτές τις χώρες ποιος φταίει (εντοπισμός του προβλήματος – αίτια – αποτελέσματα – προτάσεις).

Στόχοι:

Να γνωρίσουν τα προβλήματα των χωρών του Τρίτου κόσμου. Να κατανοήσουν τις αιτίες αυτών των προβλημάτων. Να κατανοήσουν τις ανισότητες μεταξύ κρατών, φυλών, φύλων, ανθρώπων γενικότερα σε αυτές τις χώρες. Να εξοικειωθούν με τον Η/Υ. Να γνωρίσουν άλλους πολιτισμούς και να καταλάβουν ότι είναι κι αυτοί ισότιμοι με τον δικό μας πολιτισμό.

2η – 3η ώρα: Εργασία σε ομάδες:

Θεματικοί άξονες: εντοπισμός του προβλήματος – αίτια – αποτελέσματα – προτάσεις.

1η ομάδα:

Μοιράζουμε άρθρα, εικόνες, γελοιογραφίες και λοιπό υλικό για τον φυλετικό ρατσισμό. Συζήτηση. Εντοπισμός ρατσιστικών στοιχείων. Συγγραφή φυλλαδίου με ρατσιστικό περιεχόμενο (δίνεται από τα παιδιά στην αυλή του σχολείου).

2η ομάδα:

Μοιράζουμε διαφημίσεις-αγγελίες με κοινωνικό ρατσισμό. Συζήτηση. Εντοπισμός ρατσιστικών στοιχείων. Δημιουργία επιστολής συμπαράστασης σε ναρκομανή.(πρότυπο από εμάς)

3η ομάδα:

Μοιράζουμε αφίσες και λοιπό υλικό σεξιστικού περιεχομένου. Συζήτηση. Εντοπισμός των ρατσιστικών στοιχείων. Δημιουργία αντιρατσιστικής αφίσας.

Στόχοι:

Εξοικείωση με τον γραπτό λόγο όλων των μορφών (κείμενα, αφίσες, διαφημίσεις κ.λ.π.). Άσκηση στον γραπτό και προφορικό λόγο. Ευαισθητοποίηση γύρω από τον ρατσισμό. Δημιουργία αφίσας, επιστολής και αντιρατσιστικού φυλλαδίου από τα παιδιά.

4η ώρα:

Αλληλοενημέρωση των ομάδων για το τι έκαναν μέχρι τώρα. Παίζουμε το παιχνίδι του αποκλεισμού. Η κάθε ομάδα εναλλάξ έχει όλη την δύναμη στο παιχνίδι και διατάζει τις υπόλοιπες ομάδες να κάνουν μια αγγαρεία, όπως «μαζέψτε τα σκουπίδια». Οι ομάδες υπακούουν. Όλες οι ομάδες έτσι περνούν από την θέση του αδύνατου και του δυνατού. Στην συνέχεια συζητούμε με τα παιδιά για τα συναισθήματά τους στο παιχνίδι (θυμός, δύναμη) και το πώς ήθελαν να αντιδράσουν. Συσχετίζουμε το παιχνίδι με τις καταστάσεις της πραγματικής ζωής.

Στόχοι:

Να νιώσουν τα παιδιά τα συναισθήματα καταπιεστή και καταπιεζόμενου. Να δημιουργηθεί ευχάριστη ατμόσφαιρα στην τάξη. Να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά και να κατανοήσουν πώς κάποιος που κατέχει την εξουσία μπορεί να γίνει ρατσιστής.

5η -6η ώρα:

Συγγραφή θεατρικού από τα παιδιά σε δύο μέρη (2 πράξεις). Επίσης φροντίζουμε ώστε τα παιδιά να φέρουν από τα σπίτια τους υλικά για τα σκηνικά.

Στόχοι:

Να παράγουν τα παιδιά γραπτό κείμενο(θέατρο). Να αυτοσχεδιάσουν και να δημιουργήσουν κάτι δικό τους. Να περάσουν τα στοιχεία που έμαθαν σε αυτό. Να ελεγχθεί η επίτευξη των στόχων που θέσαμε.

Δραστηριότητες 3ης μέρας

1η – 2η ώρα: (σε ομάδες)

Σύνταξη ερωτηματολογίου για τον ρατσισμό(1 για κάθε ομάδα με 4-5 ερωτήσεις). Το πάμε σε άλλες τάξεις – συμπληρώνεται. Επεξεργασία αποτελεσμάτων – συμπεράσματα.

Στόχοι:

Άσκηση στην κατασκευή ερωτηματολογίου, στατιστικού πίνακα και στην επεξεργασία αποτελεσμάτων έρευνας. Άσκηση στην διενέργεια μικρής κλίμακας έρευνας. Άσκηση στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.

3η – 4η -5η ώρα:

Πρόβες για το θεατρικό, ετοιμάζουμε τα σκηνικά

6η ώρα: Διαμορφώνουμε την τάξη καλούμε τα παιδιά από τις άλλες τάξεις και παίζουμε το θέατρο.

4. Συμπεράσματα

Πολλές φορές, η παραδοσιακή διδασκαλία ζητά από τα παιδιά να αναπαράγουν συγκεκριμένες δεξιότητες και ζητά από τα παιδιά να παρουσιάσουν περιορισμένα σημεία του χαρακτήρα τους και των ικανοτήτων τους, έτσι κάποιο παιδί που προέρχεται από διαφορετική κουλτούρα, κουβαλά το δικό του πολιτισμό, έχει τις δικές του εμπειρίες, οδηγείται από τους εκπαιδευτικούς ή τους εμπλεκόμενους στην εκπαίδευση, στο περιθώριο. Μέσα από αυτή την περιθωριοποίηση στο σχολείο, το παιδί περιθωριοποιείται και από την ίδια μας την κοινωνία και σε πολλές περιπτώσεις σε μαθαίνει αυτό που διδάσκεται στο σχολείο.

Σκοπός κάθε διδασκαλίας πρέπει να είναι η ομαλότερη ένταξη των παιδιών στην ίδια την κοινωνία και να τους δώσει ακριβώς αυτές τις δεξιότητες – ικανότητες για να πορευτούν επιτυχώς στη ζωή, σε καμία των περιπτώσεων δεν χρειάζεται το σχολείο να τοποθετεί ταμπέλες και να θέτει εμπόδια στην ομαλή ανάπτυξη των παιδιών.

Έχοντας υπόψη τη θεωρία, τις σχετικές μεθόδους διδασκαλίας και ξεκαθαρίζοντας από την αρχή τους σκοπούς και στόχους του μαθήματος, διαγράφηκε μια διδασκαλία που είχε θετικά αποτελέσματα όχι μόνο για το παιδί στόχο αλλά και για όλους τους/τις μαθητές/τριες της τάξης.

Βασισμένη στο διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης, αλλά και με τη βοήθεια της ομαδοσυνεργατικής και της μεθόδου project, μετατράπηκε η τάξη σε μικρογραφία της ίδιας μας της κοινωνίας, όλα τα παιδιά έδειξαν να καταλαβαίνουν τις διαφορετικές συνθήκες επικοινωνίας, χρησιμοποίησαν ποικιλία προφορικού και γραπτού λόγου για να αναπτύξουν το επίπεδο γνώσεων και χρήσης της γλώσσας.

Παράλληλα, το παιδί στόχος, έδειξε αρχικά να αντιμετωπίζει προβλήματα μέχρι να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του ρόλου του, αργότερα όμως, άρχισε να συμμετάσχει πιο ενεργά σε όλες τις διαδικασίες και να παράγει λόγο ανάλογα με τις απαιτήσεις. Έγραφε, χρωμάτιζε χρησιμοποιούσε τη φαντασία, συνεργαζόταν, βοηθούσε αλλά και βοηθιόταν από τα υπόλοιπα παιδιά. Διαφάνηκαν οι ικανότητές της και έδειξε ότι ήταν πολύ καλύτερη σε κάποιους τομείς από κάποια παιδιά που η ελληνική γλώσσα είναι η μητρική τους.

Στόχος αυτής της διδασκαλίας ήταν να δουν τα παιδιά της τάξης, οι εκπαιδευτικοί αλλά κυρίως το ίδιο το παιδί ότι έχει δυνατότητες τις οποίες φυσικά και μπορεί να αξιοποιήσει ανάλογα με τις περιστάσεις. Χρήσιμο είναι λοιπόν, να έχουμε κατά νου ότι όλα τα παιδιά έχουν δυνατότητες απλά χρειάζεται να τους δοθεί η ευκαιρία να τις χρησιμοποιήσουν.

Σημειώσεις

1. Council of Europe (1986), The CDCC's Project No 7: The Education and Cultural Development of Migrants, Strasbourg.
2. Γεωργογιάννης Π. (2002) Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε τάξεις υποδοχής. Στο Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. σ. 502.
3. Μαρσαγγούρας Η. Γ. (2000) Η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στις «κανονικές» τάξεις. Στο Σκούρτου, Ε. (επιμ.) Τετράδια εργασίας Νάξου: Διγλωσσία. 73 – 89. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου/Π.Τ.Δ.Ε. ΕΠΕΑΕΚ. σ. 19 – 20.
4. Μαρσαγγούρας Η. Γ. (2000) Η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στις «κανονικές» τάξεις. Στο Σκούρτου, Ε. (επιμ.) Τετράδια εργασίας Νάξου: Διγλωσσία. 73 – 89. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου/Π.Τ.Δ.Ε. ΕΠΕΑΕΚ. σ. 16.
5. Χατζηδάκη Α. (2002) Η συμβολή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στη διδασκαλία της γλώσσας σε μειονότητες: Ένα σχέδιο μαθήματος. Στο: Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. σ. 246.
6. Frey, K. (1986) Η Μέθοδος Project Θεσσαλονίκη, σ. 78.
7. Frey, K. (1986) Η Μέθοδος Project Θεσσαλονίκη, σ. 141.
8. Κατή Δ. (1992) Γλώσσα και Επικοινωνία στο παιδί Αθήνα, σ. 118.
9. Χαραλαμπόπουλος Α. Χατζησαββίδης Σ. (1997) Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: Θεωρία και Πρακτική εφαρμογή Θεσσαλονίκη σ. 55 – 60.
10. Χατζηδάκη Α. (2002) Η συμβολή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στη διδασκαλία της γλώσσας σε μειονότητες: Ένα σχέδιο μαθήματος. Στο Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. σ. 245.
11. Χατζηδάκη Α. (2002) Η συμβολή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στη διδασκαλία της γλώσσας σε μειονότητες: Ένα σχέδιο μαθήματος. Στο: Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. σ. 246.
12. Καραμπάτσος Α. Παγώνη Κ. (2002) Τρόποι διδασκαλίας σε πολυγλωσσικές και πολυπολιτισμικές τάξεις. Στο Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων» Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. σ. 58 – 67.

Βιβλιογραφία.

Ελληνόγλωσση

Κατή Δ., (1992). Γλώσσα και Επικοινωνία στο παιδί, Αθήνα: Εκδόσεις: Οδυσσεάς Δ' Έκδοση 2000.

Ματσαγγούρας Η. Γ. (2000), Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Μάρκου Π. Γ. (1997) Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Αθήνα: Εκδόσεις Ηλεκτρονικές τεχνικές.

Τσιάκαλος Γ. (2000) Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Χαραλαμπόλπουλος Α. Χατζησαββίδης Σ. (1997) Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: Θεωρία και Πρακτική εφαρμογή Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κώδικας.

Γεωργογιάννης Π. (2002) Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε τάξεις υποδοχής. Στο Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. Αθήνα: Εκδόσεις Παρατηρητής.

Χατζηδάκη Α. (2002) Η συμβολή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στη διδασκαλία της γλώσσας σε μειονότητες: Ένα σχέδιο μαθήματος. Στο: Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. Αθήνα: Εκδόσεις Παρατηρητής.

Καραμπάτσος Α. Παγώνη Κ. (2002) Τρόποι διδασκαλίας σε πολυγλωσσικές και πολυπολιτισμικές τάξεις. Στο Τρέσσου Ε, Μητακίδου Σ. (επιμ.) Η Διδασκαλία της Γλώσσας και των Μαθηματικών Εκπαίδευση γλωσσικών Μειονοτήτων» Α.Π.Θ. Π.Τ.Δ.Ε. Αθήνα: Εκδόσεις Παρατηρητής.

Ξενόγλωσση

Frey, K., (1986), Η Μέθοδος Project, (Μάλλιος, Κ.), Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδης.

Oliver B. Η (2001) Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής.